

Het maakte de indruk dat de communisten gebleven waren wat zij steeds waren geweest: een kleine minderheid die een Nederland begeerde dat gevormd zou zijn volgens de orthodoxe beginselen van Lenin en Stalin.

De OD

In ons vorige deel wezen wij er op dat reeds in de zomer van '40 enkele geheime organisaties ontstonden die wij als 'paramilitair' aangeduid hebben. Wij bedoelden daarmee aan te geven dat zij min of meer op militaire leest geschoeid waren. Zij stelden zich ten doel, 'rust en orde' te handhaven van het moment af waarop de Duitsers het land zouden verlaten; een deel van die organisaties meende bovendien dat men in de laatste fase ook aan de strijd tegen de Duitsers zou moeten deelnemen. Hier vloeide uit voort dat men leden aanwierf, kaders vormde, wapenen trachtte bijeen te brengen en ook militaire inlichtingen ging verzamelen, waarbij dan meteen de vraag rees hoe men die aan de regering te Londen en aan de Engelse autoriteiten in handen kon spelen. 'Het was', zo citeerde wij in ons vorige deel een lid der vroege illegaliteit, 'een danig 'wild-west' op dit gebied, d.w.z. zoveel hoofden als er waren, zoveel groepen wilde men vormen . . . Iedereen wilde eigenlijk de baas zijn.'¹

In '40 waren het Legioen Oud-Frontstrijders, het Lof, en de Ordedienst, de OD, de twee belangrijkste van die paramilitaire organisaties. In april '41 werd evenwel de gehele leiding van het Lof opgerold, ongeveer in dezelfde tijd waarin ook de leider van de OD, luitenant-kolonel Westerveld, samen met een groot deel van de door hem aangewezen districts- en plaatselijke commandanten gearresteerd werd. Het was toen de gewezen luitenant-kolonel van de marechaussee, Pierre Versteegh, die Westervelds plaats innam. Het lag voor de hand dat het Lof en de OD tot een fusie zouden overgaan maar dat nam, doordat van het Lof eigenlijk niet veel meer dan verspreide resten overgebleven waren, tamelijk veel tijd.

Wij hebben Versteegh de 'leider' van de OD genoemd – formeel was hij niet meer dan de 'chef-staf'. Als 'commandant' gold nog steeds de luitenant-generaal b.d. jhr. W. Röell, maar deze, die in januari '41 uit de internering als 'Indisch' gijzelaar ontslagen was, werd praktisch buiten het organisatorische werk gelaten omdat men aannam dat de Duitsers hem scherp in de gaten hielden. Versteegh, die in Bussum woonde, was een zeer actief man. Ook was hij, als zovelen, hoogst optimistisch. Eind augustus '41 zei hij tot een

¹ Getuige J. de Geus, *Enq.*, dl. IV c, p. 296.